Én úgy vagyok, hogy már száz ezer éve
nézem, amit meglátok hirtelen.
Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit száz ezer ős szemlélget velem.
József Attila: A Dunánál

Kit képviselek én, mint a Magyar Urbanisztikai Társaság elnöke?

A minap beszélgettünk készülve a tisztújító közgyűlésre és – leginkább - a jövőre, s a beszélgetés közben ismételten felmerült a kérdés, hogy kit képviselünk mi, hogyan mondhatunk valamit is az urbanisták nevében, amikor nincs egyértelmű meghatározás, hogy kik is azok valójában, s a lassan fogyó tagság milyen felhatalmazást jelent, no meg, hogy miként győződünk meg arról, hogy a többiek mit gondolnak egy-egy kérdésről.[1]

Lehet, hogy nagyképűnek tűnik a neves költő verséből vett idézet, s furcsa az általa ily szépen megfogalmazott kollektív tudatalatti adaptációja egy szakmai helyzetre, mégis azt érzem, vallom, hogy valami ilyesmit élek, tapasztalok meg magamban.

A százezer év e tekintetben sehogy se jön össze, hiszen az első város legfeljebb 8-9000 éves, s a szakma neve legfeljebb 106 éve íródott le először (ha hinni lehet **Vidor Ferenc**nek), de a településtervezés és a kiterjesztéséből létrejött területi (regionális) tervezés – az utóbbi röpke időnél lényegesen - régebbi keletű.

Amikor a települések világával kapcsolatban szólok, akkor néha a szavaimon is, de gondolataimban, értékeimben, értékítéletemben sok előttem járó és kortárs embertárs véleménye, meggyőződése ott rejtőzik. Tanáraim, munkatársaim, olvasmányaimnak szerzői, barátaim, rokonaim, sőt „ellenfeleim", vitapartnereim, diákjaim, kérdezőim (40 év „ügyfelei") ott sorakoznak bennem, mögöttem. A teljesség igénye nélkül néhányukat örömmel, tisztelettel, szeretettel néven is nevezem.

Kálmánné Ráduly Piroska[2] (+) és **Korbonits Dezsőné Márta**, akiktől a településtervezés gyakorlatát és szemléletét közvetlenül tanultam a VÁTI-ban. Id. Ráth György irodavezetőnk, akitől bátor, következetes kiállást láthattam. **Kismarty-Lechner Gyula** (+), Mechtl Alfréd, a VÁTI belső tervtanácsának tagjai (Gyuszi bácsi a tervtanácsok előtt mindig felkereste a leendő szereplőt, s kérdéseivel felkészítette az ottani lehetőségekre, segítette fókuszálni a lényegre), **Farkas Tibor**, a VÁTI műszaki igazgató-helyettese, aki egészen fiatalon (nem telt még el a munkába állásomtól egy év) társként kezelt, miután egy-két provokatív kérdésemmel, észrevételemmel majd' a szívbajt hoztam közvetlen feletteseimre. Tanáraim közül **Meggyesi Tamás** és **Locsmándi Gábor** és az emberileg is meghatározó Bakondi János (+).

A közlekedés szakértői közül **Berczik András** (+), Mezey András, Lombár István, **Erdélyi Zsófia** és Körmendi Mária, a kert- és tájépítészek közül **Misley Károly** (+), Rácz Tamás (+), Plósz Sándor, Magó Erzsébet, Gerzánics Annamária, Drobni Mária, a jogászok közül Temesvári László (+), Nagy Attila, Dénes György, Bende Márta (+), Szalai Éva (az Alkotmánybíróság szakértője), Herke Miklós és Radnai Anikó az Alapvető Jogok Biztosának munkatársai és az OÉSZ „atyja": Papp György. A műemlékvédelem területén Szentkirályi Zoltán (+), Dercsényi Balázs (+), **Winkler Gábor** (+), Sedlmayer Jánosné Zsuzsa, Entz Géza és Fejérdy Tamás; a közművesítés rejtelmeiben Dorn Frigyes és **Hanczár Zsoltné** Emőke, a vízgazdálkodásban és a környezeti ügyekben Kálmán László és Vertse Miklós.

[1] A beszélgetés helye a MUT irodája, részvevői: Alföldi György, Ongjerth Richárd, Salamin Géza és Körmendy Imre, időpontja: 2015. december 8.

[2] **A vastagon szedett nevű személyek MUT tagok (voltak).** Az esetleges hiányos vagy hibás jelölésért mindenki elnézését kérem.

A Magyar Urbanisztikai Társaságon belül pl. **Horváth Béla** (+), az Észak-Magyarországi Urbanisztikai konferenciák fáradhatatlan szervezője, aki hallva a soproni X. Országos Urbanisztikai Konferencián elmondott beszédemet[3] - A településtervezés továbbfejlesztésének szempontjai című - azt követően éveken keresztül rendszeresen meghívott előadóként az általa szervezett szakmai tanácskozásokra.[4] Megítélésem szerint ez a településtervezésről vallott nézeteink közeli voltáról tanúskodik.

Olvasva **Granasztói Pál** (+) több könyvét, úgy érzem ismerősömmé vált, sőt közeli ismerősömmé. De ugyanígy említhetem Jan Gehlt, akinek Élhető város c. könyve erősen rezonált bennem (s korábban már angol nyelven is megérintett – nyelvi tudatlanságom ellenére - a Life Between Buildings c. könyve ábráival, tárgyalt témáival, sokatmondó fényképeivel, rajzaival). Paulhans Peters: A város az emberért c. könyvét rongyosra olvastam, lapozgattam (Corvina Kiadó, Bp. 1978). Cikkeit olvasva alakította gondolkodásomat id. **Halmos Béla** (+), a személyesen is ismert és tisztelt **Korompay György** (+), aki emberi nagyságával és egyszerűségével is vonzó a számomra. Olvasmányaim alapján Borvendég Béla is közeli ismerősömmé vált, az építészetről vallott gondolatai formálták a gondolkodásomat.[5] A húsz és félévi minisztériumi lét, a jogszabályokkal és a szakma múltjával való foglalkozás közeli ismerőssé, szakmai előddé tette **Harrer Ferencet** (+)**,** a városrendezésről és az építésügyről szóló 1937. évi VI. törvénycikk felsőházi előterjesztőjét (a MUT alapító tagját) és a Zubriczky testvéreket (+), a törvény kommentárját író jogász testvérpárt.[6]

Borsos Miklós (+) a művészet-szemléletemet alakította, s erősítette bennem a tudatot, hogy „a szellem kis helyen is elfér, sőt mintha jobban érezné magát", valamint, hogy „a korszakos művek ritkán nagyméretűek".[7] De említenem kell Egry Józsefet is, akinek Egry breviáriumát sokat forgatom.[8]

Irodalmi élményeim is tovább mélyítették a városról alkotott képemet, tudásomat: Pilinszky János, Ottlik Géza, Szerb Antal, Illyés Gyula, Weöres Sándor neve álljon itt, hogy csak a legerősebb hatást kiváltókat említsem.[9] De nem feledkezhetem meg Bertha Bulcsú szociográfiájáról, a Balatoni évtizedekről (Szépirodalmi, Bp. 1978), Moldova György: Az Őrség panasza drámai kötetéről sem (Magvető, 1974). No meg Batár Attila – A történelem, mint tervező c. könyvéről sem.[10]

Tapasztalva Kemény Bertalan (+) fáradhatatlan munkálkodását, gyerekkorom Berci bácsija[11] rendre bátorít, hogy homálybogozó legyek (nem a Gilde sörözőjében, sem a Csütörtöki Iskola „tantermében", hanem mindenütt, ahova az élet hív), hogy a helyben élőket hallgassam meg a település problémáiról, lehetőségeiről. Életre szóló tanulság volt látni őt 1992 nyarán a Nógrád megyei Bercelen, ahol fiataloknak tábort szervezett, s a helyi művelődési házban estet rendeztek helybéli magyarok, szlovákok és cigányok egyenrangú részvételével.

---

[3] Sopron, 3003. április

[4] Az egyik alkalommal, Szerencsen ketten maradtunk az esti borkóstolóra, s az ottani beszélgetésből született a következő évi, verpeléti konferenciára való felkérés, hogy személyes kötődésemről beszéljek a Mátra aljához. „Személyes kötődéseim a Mátra délkeleti lejtőjéhez. Időszerű kérdések", 2006.

[5] Borvendég Béla: Architectura Quo Vadis? TERC Bp. 2005.

[6] Zubriczky sándor és …

[7] Borsos Miklós: A toronyból, Szépirodalmi, Bp. 1979. és Borsos Miklós: Visszanézve félutamból, Szépirodalmi, Bp. 1975.

[8] Egry breviárium, Keresztury Dezső, Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága, Veszprém, 1973.

[9] Hatásuk tetten érhető egy-egy írásban, tanulmányban: Körmendy Imre: A szépség és a város egyes vonásai, 4D 31. szám, 2013.; Körmendy Imre – Zsovák Orsolya: Emberi lépték, Magyar Építőművészet, 2015/6., XV. évf. 82. szám, Utóirat.

[10] Batár Attila: a történelem mint tervező – Egy bécsi utca – A Mölkersteig, Wien, N&n, Budapest, 2001.

[11] Szüleimmel egy keresztény közösséghez tartoztak a Szent Imre-városban, a ciszter templom közösségében.

De jelenlegi kollégáimat is említhetem, hiszen többükkel sok-sok éve együtt dolgozunk, beszélgetünk hallgatói tervekről, szakmai kérdésekről és a világ dolgairól. **Schneller István, G. Korompay Judit, Jámbor Imre,** a VÁTI-ban és a minisztériumokban a közeli munkatársak, harcostársak: **Rosivall Ágnes, Havas Mária, Keresztes Sándor, Körmendy János, Arató András, Kiss Lajos**, **Tóth Zoltán** (akinek könyveit szorgosan olvastam, kritizáltam), **Hübner Mátyás**, **Szilágyi Domokos,** Mészáros Endre, ifj. Ráth György**,** Dalányi László, Peschka Alfréd és még sokan mások. A hatósági vonalról a debreceni **Rácz József és Lovas Bálint,** no meg Imecs Károlyné Olga.

A szakmából pl. **Szemerey Márta**, akivel egy esztergomi feladaton (pályázatféle zsűrijében) dolgoztunk együtt, s perceken belül hangot találtunk. Munkáit megismerve tapasztaltam, hogy sok mindenről hasonlóan, egyes kérdésekben azonosan gondolkodunk.
Berlinből **Brenner Jánost** említhetem, aki kétszer fél évet töltött munkával Magyarországon, s akivel jókat beszélgettünk, s máig el-elküldjük egymásnak írásainkat, gondolatainkat (sőt édesapját is említhetném, **Brenner János**t, akinek elmélyült tudását, vibráló egyéniségét, lenyűgöző intellektusát a minisztériumi tervtanácsokon tapasztalhattam meg).

A MUT elnökségében töltött évek alatt mélyült el szakmai barátságunk **Aczél Gábor**ral (vele a VÁTI-ban és a KTM-ben is dolgoztunk együtt), **Ónodi Gábor**ral, a már említett Keresztes Sándorral, a Savaria Urbanisztikai Nyári Egyetem tanácsában **Pap Klárá**val, Osskó Judittal, az oktatás körüli munkában Reischl Gáborral (+), még korábban **Láng Tivadar**ral (+) (vele feleségem, Érdi Mária dolgozott egy műteremben a VÁTI-ban).

Egy életre megérintett az idős olasz építésszel, Carlo Fumagallival (+) való közös munkánk (2006-ban),[12] akinek alkotásait Castel Gandolfóban és Loppianóban (Incisa in Val d'Arno) ismertem meg, s éltem át, s aki – Chiara Lubich megbízásából – elindította a nemzetközi építészeti műhelyt, ami a párbeszédet szolgálja.[13]

Az urbanisztika társszakmáinak képviselői is ott sorakoznak bennem: Kleb Béla és Oszvald Tamás geológus, Dövényi Zoltán, **Vajdovichné Visy Erzsébet** és **Salamin Géza** geográfus, Letenyei László szociológus (kultúrantropológus), Berndt Mihály zajos szakember, Román Zsuzsa népegészségüggyel foglalkozó orvos, Major Jenő (+) és Palovics Lajos történész – földrajzos, Wágner Mária (+)[14] és Gere Géza biológus, …

Még mélyebbre ásva felfedezem, hogy az igazság keresésében és a logikai küzdelemben, a nyelvi igényességben ott munkálnak gyermek- és ifjúkorom lelkipásztorai és tanáraim: Barlay Ödön (Szabolcs atya), Golenszky Kandid (+), Ruppert János (+), Katona István, Máday István, Jelenits István, Vízváry László (+), Pogány János (+), Fekete Antal (+), Kovács Mihály (+), László Mihály (+).[15] Lelki alakulásomban fontos helye van Gölniczi Máriának (+) és Tomka Ferencnek és legfőképp az általa megismert Chiara Lubichnak.

És igazságtalan lennék, ha nem emlékeznék meg szüleimről – Körmendy Szilveszterről és Hoffmann (Habosi) Emerikáról; feleségemről, Érdi Máriáról (akivel egy tanszéken végeztünk az építészkaron, s aki mindmáig egy másik szemet jelent nekem, akivel együtt szemlélve bármit erőteljesebb a térlátás,

[12] A Budapest Sportarénában /ma Papp László Aréna/ rendezett világméretű VolontariFest c. rendezvény színpadán és az egész Aréna használatának összehangolásán dolgoztunk vele együtt feleségemmel. A háromnapos rendezvényen 92 ország 12ezer vendége volt jelen.
[13] Konferenciái olyan témákat járnak körül, mint pl. a Város és az egyetem (Urbino, 2008).
[14] A Budapestet építő építészfamília leszármazottja néhány építészeti könyvvel is megajándékozott.
[15] Az itt felsoroltak mind papok, mert a Budapesti Piarista Gimnáziumba járva középiskolás tanáraim szerzetesek voltak.

s egymás felé fordulva háttérként az egész környezetet érzékelhetjük).[16] Barátaimról is szólnom kell, pl. Gaetano Minuta (Tanino) szicíliai származású íróról (Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika c. meséjének olasz fordítójáról, Citta Nuova, Róma, 1984), aki egy más világlátást hozott el már 1980-tól, meg Tóth Pálról, a német nyelv és a kommunikáció tanáráról, aki mint filosz nyitogatja szakmai és emberi horizontomat.

S a sor még hosszan folytatható lenne, de talán ennyi is elég, hogy elmondjam: amikor az urbanisztika egyes kérdéseiről nyilatkozom, a nevükben teszem ezt. Ha jól számolom, majdnem negyven MUT tag van köztük (39), sőt néhány alapító „atya" is. Ez a nevükben szólás természetesen nem jelenti azt, hogy ők minden kérdésben egyetértenének velem, de azt igen, hogy az alapértékekben hasonlóan gondolkodunk, hogy a mondandó iránya, lényege talán nem egészen rossz.[17]

S ha valaki azt vetné szememre, hogy hisz ezek közül már sokan befejezték földi pályafutásukat (+), mások meg nyugdíjas éveiket élik, akkor nekik azt felelném Chesterton szavaival: ez az előttünk jártak demokráciája (a szakmai tradíció – teszem hozzá én).

„A tradíciót úgy is meghatározhatjuk, hogy az nem egyéb, mint a választójog kiterjesztése. A tradíció annyit jelent, hogy megadjuk a választójogot a legmélyebbre szorult társadalmi osztálynak: az őseinknek. Ez a halottak demokráciája. A tradíció nem hajlandó alávetni magát annak a csekély számú és pökhendi oligarchiának, mely azokból áll, akik a véletlen szerencse folytán még itt vannak közöttünk. Minden demokrata tiltakozik az ellen, hogy valakit megfosszanak a jogaitól csak azért, mert a sors úgy hozta, hogy megszületett; a tradíció viszont tiltakozik az ellen, hogy az embert megfosszák jogaitól csak azért, mert a sors úgy hozta, hogy már meghalt.

A demokrácia azt tanítja nekünk, hogy ne mellőzzük a jó emberek véleményét, még akkor sem, ha az illető az inasunk; a tradíció azt kéri tőlünk, hogy ne mellőzzük a jó ember véleményét, még akkor sem, ha az illető csak az apánk. Én magam semmiképp sem tudom elválasztani egymástól a demokrácia és a tradíció gondolatát; számomra nyilvánvaló, hogy a kettő egy és ugyanaz. Gyűléseinken ott lesznek a halottak is. Az ókori görögök kővel szavaztak; ők majd sírkővel fognak szavazni. Egészen szabályszerű és hivatalos eljárás, mert a legtöbb sírkövön, csakúgy, mint a legtöbb szavazócédulán, rajta van a kereszt."

Befejezésül talán még annyit, hogy nagy örömmel tölt el, és bátorságot jelent az utóbbi idők pápai megnyilatkozásait olvasni, hiszen Ferenc pápának az Evangélium öröme kezdetű apostoli buzdítása igen sok városépítési, urbanisztikai meglátást tartalmaz, ami egybecseng az én szakmai tapasztalatommal és gondolataimmal. A legfrissebb enciklika, amelynek címe: Laudato si' – Áldott légy –, a környezettel, a teremtésvédelemmel kapcsolatban fogalmaz meg szívet melengető igazságokat, s nyit új területeket az emberi küzdelemnek, alkotásnak.

Budapest, 2015. december 15.

Körmendy Imre

[16] Fent és lent, Új Város, 2011/1. szám (jan.-febr.): Egy hasonlat a házasságról.

[17] Természetesen, ha a Társaság hivatalos állásfoglalását kell megfogalmazni, akkor azt a vezetőséggel és az abban a kérdésben legjáratosabb kollégákkal készítjük elő, s az ő szavuk meghatározó akkor is, ha elfogadok, vagy éppen visszautasítok egy kényes felkérést.